

Research Paper

Received:
13 November 2021
Revised:
20 December 2021
Accepted:
15 January 2021
Published:
15 January 2021
P.P: 81-97

ISSN: 2008-3564
E-ISSN: 2645-5285

Study of the Injury Caused by the Wednesday's Ceremony In Kermanshah Province from 2011 to 2020

Mahnaz Mohammadkhani¹ | Touraj Mohammad Yari² | Saeb Modarresi³ |
Houman Rafeeie Sorouri⁴ | Gelareh Mozaffari⁵

Abstract

Wednesday's ceremony is one of the traditional Iranian holidays. In previous years, people used to hold this ceremony without any problem, but today the use of fireworks and harmful substances in the last Wednesday of the year ceremony causes many injuries every year. The purpose of this study was to investigate the injured people, type of traumatic substance, the condition of the injured, etc. caused by these substances in Kermanshah province during the last 9 years. The present study is a retrospective descriptive study and the research sources include information on pre-hospital and hospitalized injured in Kermanshah province. 791 persons have been injured in the last Wednesday of the year during the last 9 years that the most vulnerable people are in the age group of 10 to 19 years, who are adolescents and young people, it is recommended that educational, warning and preventive programs be carried out through various media.

Keywords: injury, fireworks, Persian Wednesday Eve Festival.

1. Corresponding Author: MA in Nursing of the Health Community, Pre-Hospital Emergency, Kermanshah University of Medical Sciences Kermanshah, Iran.
2. MA in Special, Nursing, Pre-Hospital Emergency, Kermanshah University of Medical Sciences Kermanshah, Iran.
3. General practitioner, Pre-Hospital Emergency, Kermanshah University of Medical Sciences Kermanshah, Iran.
4. Ph.D. in Emergency Medicine, Pre-Hospital Emergency, Kermanshah University of Medical Sciences Kermanshah, Iran.
5. Nursing Expert, Pre-Hospital Emergency, Kermanshah University of Medical Sciences Kermanshah, Iran.

Cite this Paper: Mohammadkhani, M & Mohammad Yari, T & Modarresi, S & Rafeeie Sorouri, H & Mozaffari, G (2021). Study of the Injury Caused by the Wednesday's Ceremony In Kermanshah Province from 2011 to 2020. *Crisis Management and Emergency Situations*, 13(4), 81-97.

بررسی وضعیت آسیب‌های ناشی از مراسم چهارشنبه آخر سال استان کرمانشاه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸

۴

سال سیزدهم
زمستان ۱۴۰۰

مه ناز محمدخانی^۱ | تورج محمدیاری^۲ | صائب مدرسی^۳ | هومن رفیعی سروری^۴ | گلاره مظفری^۵

چکیده

چهارشنبه سوری یکی از جشن‌های سنتی ایرانیان است. در سال‌های نه‌چندان دور، مردم این مراسم را بدون مشکل با ابراز شادی برگزار می‌کردند؛ اما امروزه استفاده از مواد محترقه در مراسم چهارشنبه آخر سال، باعث آسیب‌پذیری تعداد زیادی از افراد در پایان برنامه هر ساله می‌شود. هدف از انجام این مقاله بررسی افراد آسیب‌دیده، نوع ماده آسیب‌زا و وضعیت مصدومین و فوتی‌های ناشی از این مواد در استان کرمانشاه طی ۹ سال اخیر می‌باشد. این پژوهش یک مطالعه توصیفی گذشته‌نگر بوده و منابع تحقیق شامل اطلاعات مصدومین پیش‌بیمارستانی و بیمارستانی سطح استان کرمانشاه می‌باشد. مجروحین حوادث مراسم چهارشنبه آخر سال در طول ۹ سال، تعداد ۷۹۱ نفر گزارش شده است که بیشترین افراد آسیب‌پذیر، گروه سنی ۱۰ تا ۱۹ سال یعنی نوجوانان و جوانان هستند. براساس یافته‌های این پژوهش پیشنهاد می‌گردد برنامه‌های آموزشی و اقدامات پیشگیرانه و کاربردی از طریق رسانه‌های مختلف صورت پذیرد. **کلیدواژه‌ها:** آسیب؛ جشن چهارشنبه سوری؛ آتش‌بازی.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۲

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۹/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۲۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۰/۲۵

صص: ۸۱-۹۷

شابا چاپی: ۲۰۰۸-۳۵۶۴

الکترونیکی: ۲۶۴۵-۵۲۸۵

۱. نویسنده مسئول: کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

Mehrabana_80@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

۳. دکتری پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

۴. دکتری تخصصی طب اورژانس، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

۵. کارشناسی پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

استناد: محمدخانی، مه ناز و محمدیاری، تورج و مدرسی، صائب و رفیعی سروری، هومن و مظفری، گلاره (۱۴۰۰). بررسی وضعیت آسیب‌های ناشی از مراسم چهارشنبه آخر سال استان کرمانشاه از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸. فصلنامه مدیریت بحران و وضعیت های اضطراری، ۱۳(۴)، ۸۱-۹۷.

ناشر: دانشگاه جامع امام حسین (ع) © نویسندگان

مقدمه

برگزاری جشن‌ها و اعیاد، از کهن‌ترین زمان‌ها تا به امروز جزو فرهنگ‌های خاص هر ملت در هر سرزمینی می‌باشد. پژوهش‌های مردم‌شناسی، جامعه‌ای را سراغ ندارد که مردم آن جامعه، روزهایی را به شادی و جشن نپردازند (حمیدی‌فر، ۱۳۹۰: ۱۵۷-۱۷۴). آتش‌بازی در سراسر جهان در مراسم مختلفی چون جشن سال نو در چین و ایتالیا، روز استقلال در ایالات متحده، تولد پیامبر در لیبی، مراسم چهارم جولای، روز ملی هر کشور و ... برگزار می‌شود (توکلی، ۱۳۸۷: ۱) مراسم چهارشنبه سوری نیز یکی از این جشن‌های معروف ایرانی می‌باشد که هر ساله توسط ایرانیان با شوق و علاقه فراوان در شب چهارشنبه آخر سال برگزار می‌شود (توکلی، ۱۳۸۷: ۱؛ اکبری، ۱۳۹۸: ۱۲۴-۱۲۸). جشنواره چهارشنبه شب یک جشن آغاز سال نو است (توکلی، ۱۳۹۰: ۳۴۰-۳۴۵). قدمت تاریخی آن به سال ۱۷۲۵ قبل از میلاد برمی‌گردد و سنت‌ها و رسوم به‌طور تدریجی تکامل یافته‌اند (آقایی، ۱۳۹۰: ۳۰-۳۶). این جشن خیابانی در سال‌های نه‌چندان دور یک انگیزه قدرتمند اجتماعی برای شادی، ابراز مهربانی به اطرافیان و دورریختن کینه‌ها از دل بود (حمیدی‌فر، ۱۳۹۰: ۱۵۷-۱۷۴). هم‌چنین برای رفع شر و بلا و برآورده‌شدن آرزوها در این شب، مردم در خانه و کوچه و خیابان با چند تکه چوب و تخته، آتش روشن می‌کردند و جمله «زردی من از تو، سرخی تو از من» را می‌گفتند (حمیدی‌فر، ۱۳۹۰: ۱۵۷-۱۷۴). ولی متأسفانه این آیین زیبا و این جشن ساده، امروزه توسط جوانان تغییر ماهیت داده و در سال‌های اخیر جای خود را به ترقه‌بازی و استفاده از مواد محترقه و منفجره خطرناک داده و منجر به یک مخاطره شده است (توکلی، ۱۳۸۷: ۱: ۱) و این سنت را به منبعی از حوادث ناخواسته و حوادث ناخوشایند که جان و مال مردم را تهدید می‌کند، تبدیل کرده است (حاتم‌آبادی، ۱۳۹۱: ۴۶). این مراسم هم در فرم (موشک، دارت، نارنجک، اکلیل سرنج، لاستیک، قوطی اسپری و ...) و هم در محتوای آن تغییر کرده است و به‌سمت وسایل غیرقانونی یا مواد منفجره دست‌ساز و خطرناک پیش رفته است (آقایی، ۱۳۹۰: ۳۰-۳۶) و هر سال آسیب‌پذیری جامعه و رخداد حوادث جبران‌ناپذیر ناشی از مواد منفجره در طول این جشن گزارش شده است (حاتم‌آبادی، ۱۳۹۱: ۴۶). این تغییر فرم،

شب چهارشنبه سوری را شبیه عملیات جنگی نموده است و در روز جشن، به جای وضعیتی مملو از شور و اشتیاق اجتماعی، ناآرامی‌های این شب موجب خارج شدن اوضاع از وضعیت عادی شده که نتیجه آن خسارت به اموال عمومی و خصوصی، مختل شدن رفت و آمد شهروندان، آتش کشیدن لاستیک خودرو و ... در سطح خیابان‌ها، انفجارهای مهیب و وحشتناک صوتی و تخریبی می‌شود (عزیزی، ۱۳۸۷: ۳۲۲-۳۰۱). علاوه بر آن هر ساله، افراد زیادی خصوصاً کودکان، نوجوانان و جوانان و در اثر مواجهه با وسایل آتش‌بازی به طور جدی دچار آسیب‌های جبران‌ناپذیری هم‌چون سوختگی، قطع عضو و معلولیت‌های جسمی می‌شوند و آمار این مصدومین افزایش نشان می‌دهد (فراست، ۱۳۷۹، توکلی، ۱۳۸۷: ۱). آن‌ها به جای اینکه سال نو را در کنار خانواده‌هایشان جشن بگیرند، وقت خود را در بیمارستان‌ها با درد و معلولیت می‌گذرانند. علاوه بر این، خدمات بسیاری از این قربانیان منجر به معلولیت‌های دائمی (به‌عنوان مثال قطع عضو یا نابینایی) می‌شود و در نتیجه، مشکلات مادام‌العمر ایجاد می‌شود (وقاردوست، ۱۳۹۱: ۸۱). پژوهش حاضر به منظور بررسی تعداد و وضعیت مصدومین، رده سنی، نوع ماده محترقه و بیمارستان‌های پذیرش‌کننده، از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۸ از ساعت ۱۲ ظهر روز سه‌شنبه آخر سال تا ساعت ۱۲ ظهر روز چهارشنبه آخر سال که در استان کرمانشاه دچار حادثه گردیده و تحت مداوا قرار گرفته‌اند، صورت پذیرفته است.

تعاریف و ادبیات

مخاطره^۱: عبارت است از یک پدیده، ماده، فعالیت انسانی یا شرایط خطرناک که ممکن است منجر به تلفات جانی، ایجاد صدمات یا دیگر اثرات سوء بر سلامت، خسارات به دارایی، از بین رفتن معیشت و خدمات، از هم‌گسیختگی اجتماعی و اقتصادی یا تخریب محیط زیست شود (اردلان، ۱۳۹۳).

مخاطرات انسان‌ساخت^۲: مخاطراتی هستند که به دلیل خطای عمدی یا غیرعمدی انسان ایجاد می‌شوند؛ مانند آتش‌سوزی، نشت مواد مخاطره‌زا، آلودگی آزمایشگاهی و

1. Hazard
2. Man-made hazards

صنعتی، فعالیت‌های هسته‌ای و رادیواکتیو، زباله‌های سمی، حوادث حمل‌ونقل، انفجار، آتش‌سوزی، بمب‌گذاری، ترور و غیره می‌باشد (همان).

آسیب‌شناسی اجتماعی^۱: آسیب‌شناسی عبارت است از مطالعه و شناخت ریشه بی‌نظمی‌ها در ارگانیسم انسانی؛ بنابراین در مشابهت کالبد انسانی با کالبد جامعه، اصطلاح آسیب‌شناسی اجتماعی برای مطالعه و ریشه‌یابی بی‌نظمی‌های اجتماعی به‌کار می‌رود (فتحی، ۱۳۹۱: ۱۲۱-۱۴۴).

آسیب‌پذیری^۲: عبارت است از خصوصیات و شرایط یک جامعه، سامانه یا دارایی که آن‌را در برابر اثرات مخرب مخاطرات مستعد می‌کند. آسیب‌پذیری از جنبه‌های فیزیکی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی قابل بررسی بوده و مثال‌های آن عبارتند از: طراحی و ساخت ضعیف بناها، محافظت ناکافی از دارایی‌ها، کمبود اطلاعات و آگاهی عمومی، محدودیت در شناخت رسمی خطرها، ضعف در اقدامات آمادگی و عدم توجه به مدیریت هوشمند محیط زیست. آسیب‌پذیری در جوامع مختلف و در طول زمان می‌تواند متفاوت باشد. تعریف فوق، آسیب‌پذیری را به‌عنوان خصوصیت عناصر موردنظر (شامل جامعه، سامانه و دارایی)، مستقل از مواجهه آن‌ها با مخاطرات، معرفی می‌کند. گرچه در محاورات متداول، استفاده از این واژه شامل مواجهه با مخاطرات نیز می‌شود (اردلان، ۱۳۹۳).

آگاه‌سازی همگانی^۳: عبارت است از توسعه دانش همگانی درباره خطر بلایا، عواملی که باعث بروز بلایا می‌شوند و اقداماتی که می‌توانند به‌صورت انفرادی و جمعی برای کاهش مواجهه و آسیب‌پذیری در برابر مخاطرات انجام گیرند. آگاه‌سازی همگانی یک عامل کلیدی در کاهش مؤثر خطر بلایا در سطح جامعه است. توسعه آن نیازمند ایجاد و انتشار اطلاعات از طریق رسانه‌ها و منابع آموزشی، استقرار مراکز اطلاع‌رسانی، شبکه‌ها و اقدامات اجتماعی یا مشارکتی و حمایت مقامات ارشد دولتی و رهبران جامعه است (همان).

1. Social Problems
2. Vulnerability
3. Public awareness

پیشگیری^۱: عبارت است از اجتناب کامل از اثرات سوء مخاطرات و بلایای مرتبط. پیشگیری (پیشگیری از بلاها) بیانگر مفهوم و عزم اجتناب کامل از تأثیرات سوء بالقوه، توسط اقداماتی است که از قبل انجام می‌گیرند. در بسیاری از مواقع، اجتناب کامل از خسارات امکان‌پذیر نیست و این امر به‌صورت اقدامات کاهش‌دهنده خسارات انجام می‌گیرد (اردلان، ۱۳۹۳).

نظریات و دیدگاه‌ها

آسیب‌های اجتماعی را از یک دیدگاه جرم‌شناسی و مسائل قانونی می‌توان مورد بررسی قرار داد. از سوی دیگر می‌توان در بررسی آن، نظرگاه جامعه‌شناختی داشت و از سوی دیگر یک دیدگاه کاملاً روان‌شناختی و گاه حتی دیدگاه زیست‌شناختی.

دیدگاه‌های اقتصادی در آسیب‌شناسی اجتماعی:

در این دسته از دیدگاه‌ها وضعیت اقتصادی جامعه به‌عنوان عامل مؤثر در بروز آسیب‌های اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرد. یافته‌های تحقیقات انجام‌گرفته در این حوزه نشان می‌دهد که بین وضعیت اقتصادی افراد و وقوع جرم و سایر آسیب‌های اجتماعی رابطه وجود دارد؛ به‌طوری که با پایین‌تر رفتن سطح درآمد بر میزان وقوع آسیب‌های اجتماعی افزوده می‌شود. بر این اساس مسائل و معضلاتی چون اعتیاد، طلاق، انواع جرم در طبقات پایین اقتصادی رایج‌تر است. از این دیدگاه طبقه متوسط نسبت به سایر طبقات اقتصادی وضعیت مناسب‌تری دارد و اغلب شیوع آسیب در این طبقه کمتر از سایر طبقات است. در این دیدگاه مناطقی در سطح جامعه به‌عنوان مناطق آسیب‌خیز شناخته می‌شوند که ویژگی اساسی این مناطق پایین بودن سطح اقتصادی افراد ساکن در آن است. در این دیدگاه فقر به‌عنوان یک معضل وسیع اجتماعی در نظر گرفته می‌شود که سرمنشأ سایر آسیب‌های اجتماعی است. براساس این دیدگاه سامان‌دهی وضعیت اقتصادی اجتماعی در رأس برنامه‌های آسیب‌زدایی قرار می‌گیرد و برنامه‌هایی پیشنهاد می‌شود که با افزایش

فرصت‌های شغلی، افزایش سطح درآمد و مبارزه با بیکاری از وقوع آسیب جلوگیری می‌گردد (شبکه ملی مدرس، ۱۴۰۰).

دیدگاه‌های روان‌شناختی در آسیب‌شناسی اجتماعی:

در این دیدگاه مسائل روان‌شناختی به‌عنوان عاملی مؤثر در وقوع آسیب‌های اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. نبود شیوه‌های تربیتی مناسب، انواع مشکلات روانی و روحی در بین افراد، عدم کارایی آن‌ها در استفاده از شیوه‌هایی برای مبارزه با مشکلات زندگی، علل اساسی وقوع آسیب شناخته می‌شود. به‌نظر متخصصینی که از این دیدگاه پیروی می‌کنند، سلامت جامعه در گرو سلامت افراد است و تحقیقاتی که روی افراد درگیر در انواع آسیب‌های اجتماعی انجام داده‌اند، نشان می‌دهد این افراد معمولاً از بهداشت روانی مناسبی بهره‌مند نیستند. مهارت‌های کافی در زمینه زندگی مناسب ندارند و اغلب از خانواده‌های نابسامان برخاسته‌اند.

بر این اساس، این دیدگاه به بهبود وضعیت روان‌شناختی افراد جامعه تأکید دارد و چنین هدفی در گرو آگاه‌سازی افراد و خانواده‌ها در قبال تربیت فرزندان، فنون ارتباطی، حفظ سلامت روانی خویش و ... می‌دانند. هم‌چنین تحقیقاتی که در این حوزه جهت بررسی آسیب‌های اجتماعی صورت گرفته است، رشد اخلاقی این افراد را در سطوح پایین برآورده کرده‌اند؛ به‌طوری که قضاوت‌های اخلاقی آن‌ها معمولاً از سطح افراد متوسط همراه خود پایین‌تر بوده است. این دیدگاه لزوم ارائه آگاهی و اطلاعات به افراد را در حیطه پیشگیری اولیه و انجام مشاوره‌ها و خدمات روان‌شناختی به افرادی که در معرض ابتلا به آسیب‌های اجتماعی هستند و افرادی که درگیر در این آسیب‌ها هستند را در حیطه پیشگیری اولیه و ثانویه پیشنهاد می‌کند (همان).

دیدگاه‌های مبتنی بر ویژگی‌های اجتماعی در آسیب‌شناسی اجتماعی:

در این دیدگاه انواع ویژگی‌های جامعه مورد توجه قرار می‌گیرد. جنگ به‌عنوان پدیده‌ای است که در این دیدگاه به‌عنوان ایجادکننده شرایط مساعد برای بروز مشکلات اجتماعی مورد توجه بوده است. مصرف بیش از حد متادون ناشی از جنگ جهانی یا مصرف بیش از حد هروئین و مورفین به‌وسیله سربازان آمریکایی در جنگ ویتنام، نمونه

زنده‌ای از این مسأله است. صنعتی شدن جوامع به‌عنوان عامل اجتماعی دیگر مورد توجه قرار می‌گیرد. تحقیقات مختلف گسترش وسیع‌تر آسیب‌های اجتماعی را در جوامع صنعتی نسبت به جوامع ساده‌تر نشان می‌دهد. مسائل فرهنگی جامعه و میزان پای‌بندی یک جامعه به آداب و رسوم سنتی یک عامل دیگر در پیش‌بینی احتمال وقوع آسیب‌های اجتماعی در یک جامعه است. هرچه افراد به سنن و آداب فرهنگی خود پای‌بندی بیشتری داشته باشند، احتمال وقوع آسیب کمتر خواهد شد. مبادلات مختلف یک جامعه با جوامع دیگر نیز حائز اهمیت است. سیاست‌های مورد استفاده در این زمینه تأثیر کلانی در سلامت جامعه و حفظ آن از مشکلات و معضلات قابل سرایت از جوامع دیگر خواهد داشت (شبکه ملی مدرس، ۱۴۰۰).

نظریه تهییج طلبی زاگرمین:

نتایج بسیاری از پژوهش‌ها حاکی از وجود برخی ویژگی‌های شخصیتی در بروز رفتارهای ضداجتماعی است. در این میان به عواملی برمی‌خوریم که سهم بیشتری دارند. یکی از عوامل سرشتی تأثیرگذار در رفتارهای ضداجتماعی که به‌عنوان متغیر شخصیتی برای آن پایه‌های زیستی شناخته‌شده وجود دارد، تهییج‌طلبی نام دارد. زاگرمین تهییج‌طلبی را به‌عنوان یک متغیر خلقی با پایه زیستی در نظر می‌گیرد که بازتاب تفاوت‌های فردی در سطح بهینه برپایی است. طی دو دهه گذشته تهییج‌طلبی به‌عنوان یک سازه مهم برای انواع رفتارها مورد توجه قرار گرفته است. مبنای نظری تهییج‌طلبی به‌عنوان بُعد زیستی شخصیت در طول سال‌ها تغییر یافته است، تا حدی که یافته‌های زیست‌شناختی جدید را نیز دربرمی‌گیرد (حمیدی‌فر، ۱۳۹۰: ۱۵۷-۱۷۴).

زاگرمین چهار عنصر اصلی تهییج‌طلبی را مشخص کرده است که عبارتند از:

تهییج‌طلبی و ماجراجویی: این عامل بیانگر ویژگی خاصی است که در آن فرد می‌کوشد تا از طریق فعالیت‌ها و ورزش‌های مهیج و خطرناک، هیجان دلخواه را کسب کند؛ مانند چتربازی، غواصی و سقوط آزاد.

تجربه‌طلبی: این عامل شامل جست‌وجوی برپایی از طریق سبک‌های مختلف زندگی است؛ مانند مسافرت، موسیقی، نقاشی یا سبک زندگی ناهم‌رنگ با جماعت،

بازداری زدایی، این عامل بیانگر نیاز به جست‌وجوی بی‌قیدی در فعالیت‌های اجتماعی بازداری نشده می‌باشد.

ملاط پذیري: این عامل نمایانگر بی‌زاری فرد از تجربه‌های تکراری مانند کار یکنواخت یا ملاقات با افراد کسل‌کننده و بی‌قراری زیاد در شرایط ثابتی است که فرد نمی‌تواند از آن بگریزد (همان).

نظریه پرخاشگری و خشونت:

چنانچه افراد از رسیدن به اهداف خود باز بمانند، به خشونت و انجام رفتارهای پرخاشگرانه رو می‌آورند. پرخاشگری و خشونت را می‌شود با مشاهده یا تقلید از دیگران آموخت. بد رفتاری و اهانت کلامی دیگران از عوامل آشکار ساختن اعمال پرخاشگرانه هستند (عزیزی، ۱۳۸۷: ۳۲۲-۳۰۱).

نظریه واگرایی اجتماعی:

با افزایش کارکردهای جامعه تفاوت افراد بیشتر می‌شود؛ در نتیجه موجب فروپاشی همبستگی سنتی می‌شود. عدم شکل‌گیری وجدان جمعی باعث می‌گردد زمینه برای ایجاد ناآرامی اجتماعی فراهم شود؛ لذا جهت به نظم و قانون درآوردن جامعه، باید از اجبار و زور استفاده کرد (همان).

نظریه کنش متقابل نمادین:

به‌خاطر مختل شدن قواعد، هنجارها و تعاریف در اجتماع کنش‌های متقابل رخ می‌دهد و تمایلات جدید فرهنگی ایجاد می‌شود؛ لذا ظهور رفتار جمعی و ناآرامی اجتماعی به‌وجود می‌آید (عزیزی، ۱۳۸۷: ۳۲۲-۳۰۱).

نظریه حمایت گروهی و کژرفتاری:

اگر شرکت‌کنندگان در رفتارهای جمعی و ناآرامی‌های اجتماعی با یکدیگر تعامل داشته باشند و احساس وابستگی و تعلق به جمع در آن‌ها بیشتر شود، پس می‌توانند به‌صورت جماعت اقدامی، تا سرحد شورش و نافرمانی پیش بروند و آن‌را در مراسمی مانند چهارشنبه سوری به منصف ظهور برسانند (همان).

پیشینه پژوهش

یکی از آیین‌های سالانه و دیرینه ایرانیان، جشن سوری، چهارشنبه سوری یا به عبارتی دیگر چهارشنبه سوری است. ایرانیان آخرین سه‌شنبه سال خورشیدی را با برافروختن آتش و پریدن از روی آن به استقبال نوروز می‌روند. چهارشنبه سوری، یک جشن بهاری است که پیش از رسیدن نوروز برگزار می‌شود، مردم در این روز برای دفع شر و بلا و برآورده شدن آرزوهای شان مراسمی را برگزار می‌کنند که ریشه‌اش به قرن‌ها پیش بازمی‌گردد که مراسم ویژه آن در شب چهارشنبه صورت می‌گیرد. برای مراسم در گوشه و کنار کوی و برزن نیز، بچه‌ها آتش‌های بزرگ می‌افروزند و از روی آن می‌پرند و ترانه «سرخي تو از من، زردی من از تو» را می‌خوانند. مراسم چهارشنبه سوری برگرفته از آیین‌های کهن ایرانیان است که هم‌چنان در میان آن‌ها و با اشکال دیگر در میان باقی بازماندگان اقوام آریایی رواج دارد و «سور» در زبان و ادبیات فارسی و برخی گویش‌های ایرانی، به معنای «جشن»، «مهمانی» و «سرخ» آمده است (ده‌مرده‌ئی، ۱۳۹۴: ۶۱-۶۷). یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که تمامی آیین‌ها و یادمان‌هایی که مردم ایران در هنگامه‌های گوناگون برپایه داشتند و بخشی از آن‌ها هم‌چنان در فرهنگ این سرزمین پایدار شده است، با منش، اخلاق و خرد نیاکان درآمیخته بود؛ ولی امروزه با رفتار خشونت‌آمیز و مغایر با عرف و منش جامعه نظیر آنچه که امروزه تحت نام چهارشنبه سوری شاهد آن هستیم، در هیچ کدام از این آیین‌ها دیده نمی‌شود. بهتر است بگوییم کسانی که با منفجرکردن ترقه و پراکندن آتش، سلامتی مردم را هدف می‌گیرند، با تن‌دادن به رفتاری آمیخته به هرج و مرج روحی، آیین چهارشنبه سوری را تحریف کرده که منجر به آسیب‌های جسمانی، روانی، اقتصادی و اجتماعی می‌شود.

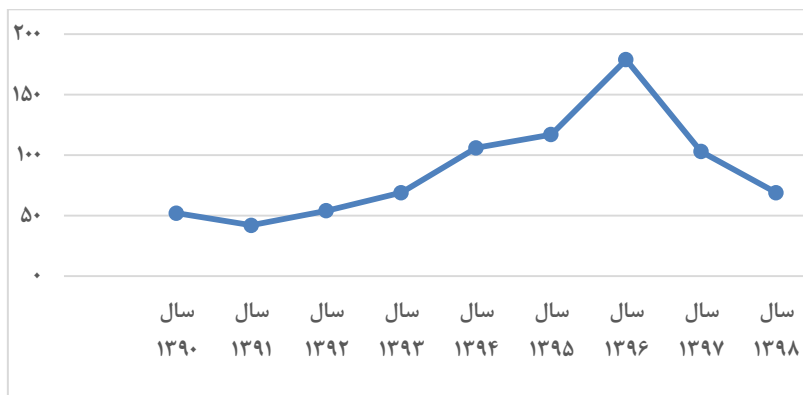
روش پژوهش

این مطالعه به صورت توصیفی گذشته‌نگر انجام گرفته است. اطلاعات و مشخصات مصدومین ناشی از آسیب‌های مراسم چهارشنبه آخر سال که توسط اورژانس پیش‌بیمارستانی، خدمات دریافت نموده‌اند و هم‌چنین مصدومین پذیرش شده در تمام

مراکز درمانی و بیمارستان‌های سطح استان کرمانشاه - از ساعت ۱۲ ظهر روز سه‌شنبه آخر سال تا ساعت ۱۲ ظهر روز چهارشنبه آخر سال از سال ۱۳۹۰ تا سال ۱۳۹۸ - جمع‌آوری گردیده است. این آمار به صورت هر سه ساعت یکبار از مراکز درمانی و ۱۱۵ اورژانس طی فرم‌های ازپیش طراحی شده به واحد مرکز عملیات بحران دانشگاه اعلام گردیده است. اطلاعات و مشخصات مصدومینی که به دو مرکز یا بیشتر مراجعه، ارجاع یا اعزام شده‌اند و از همه آن مراکز به مرکز هدایت عملیات بحران گزارش شده‌اند، فقط در اولین مرکز درمانی پذیرش شده در این مطالعه وارد شده‌اند. این اطلاعات شامل مشخصات دموگرافیک مصدومین، نوع ماده محترقه، نوع آسیب، ناحیه آسیب‌دیده، وضعیت درمان و محلی که حادثه در آنجا رخ داده است، از فرم‌های مربوطه استخراج شد و داده‌ها وارد نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ گردید و نتایج تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

نمودار خطی تعداد مصدومین و مجروحین ناشی از حوادث چهارشنبه آخر سال (مصدومینی که از مراکز درمانی و اورژانس ۱۱۵ از ساعت ۱۲ ظهر روز سه‌شنبه آخر سال لغایت ۱۲ ظهر روز چهارشنبه آخر سال به واحد مرکز هدایت عملیات بحران گزارش شده‌اند) در سال‌های مختلف، در شکل یک نشان داده شده است. بیشترین تعداد مصدوم در سال ۱۳۹۶ (۱۷۹ نفر) و کمترین میزان در سال ۱۳۹۱ (۴۲ نفر) گزارش شده است.

شکل ۱. تعداد مصدومین ناشی از حوادث چهارشنبه آخر سال از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸

سن افراد آسیب‌دیده از ۱ سال تا ۸۲ سال متغیر بود و میانگین سنی این افراد $(12/92 \pm 21/91)$ بود. تعداد ۶۳۲ نفر (۷۹/۹ درصد) از این افراد مذکر و ۱۵۹ نفر (۲۰/۱ درصد) مؤنث بودند. هم‌چنین بیشترین مصدومین براساس جنسیت در رده سنی ۱۰ تا ۱۹ سال، ۴۰ درصد (۳۱۲ نفر) و سپس رده سنی ۲۰ تا ۲۹ سال، ۲۲ درصد (۱۷۵ نفر) را تشکیل داده‌اند (جدول ۱). $98/5$ درصد موارد آسیب در محدوده شهر و $1/5$ درصد در محدوده روستاها رخ داده است.

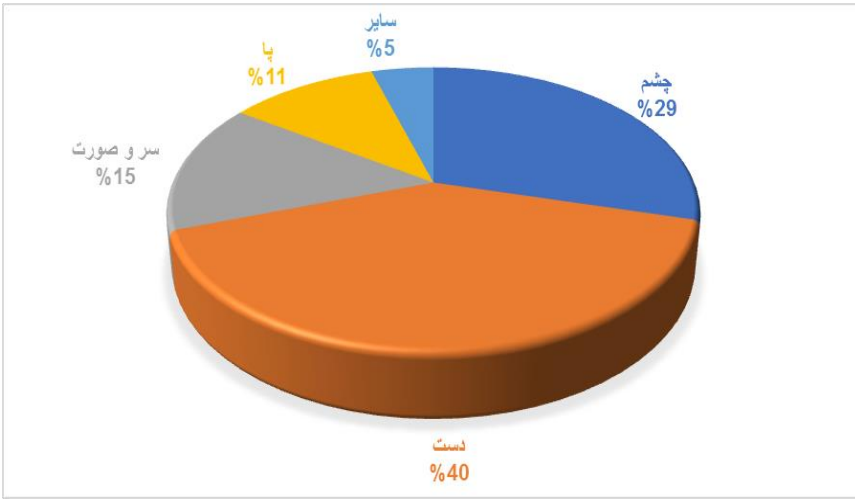
جدول ۱. تفکیک مصدومین براساس گروه‌های سنی و سال رخداد حادثه

میانگین تعداد نفرات آسیب‌دیده در گروه‌های سنی	درصد فراوانی	جمع	رده سنی						سال
			۵۰ تا ۵۹ سال	۴۰ تا ۴۹ سال	۳۰ تا ۳۹ سال	۲۰ تا ۲۹ سال	۱۰ تا ۱۹ سال	تا ۹ سال	
۸/۶۶	۷%	۵۲	۴	۴	۸	۱۴	۱۸	۴	سال ۹۰
۷	۵%	۴۲	۲	۰	۵	۱۲	۱۶	۷	سال ۹۱
۹	۷%	۵۴	۶	۳	۱	۱۶	۱۸	۱۰	سال ۹۲
۱۱/۵	۹%	۶۹	۱	۷	۱۳	۱۱	۳۰	۷	سال ۹۳
۱۷/۶۷	۱۳%	۱۰۶	۱	۷	۲۰	۱۹	۴۸	۱۱	سال ۹۴
۱۹/۵	۱۵%	۱۱۷	۴	۲	۱۲	۲۹	۴۸	۲۲	سال ۹۵
۲۹/۸۳	۲۳%	۱۷۹	۹	۷	۲۶	۴۳	۶۲	۳۲	سال ۹۶

میانگین تعداد نفرات آسیب‌دیده در گروه‌های سنی	درصد فراوانی	جمع	رده سنی						سال
			۵۰ تا ۴۰ ساله	۴۰ تا ۳۰ ساله	۳۰ تا ۲۰ ساله	۲۰ تا ۱۰ ساله	۱۰ تا ۰ ساله	۰ تا ۰ ساله	
۱۷/۱۷	۱۳٪	۱۰۳	۲	۷	۱۲	۱۶	۴۴	۲۲	سال ۹۷
۱۱/۵	۹٪	۶۹	۱	۵	۱۶	۱۵	۲۸	۴	سال ۹۸
۱۴/۶	۱۰۰٪	۷۹۱	۳۰	۴۲	۱۱۳	۱۷۵	۳۱۲	۱۱۹	مجموع
			۳/۳۳	۴/۶۷	۱۲/۵۶	۱۹/۴۴	۳۴/۶۷	۱۳/۲۲	میانگین
			۴٪	۵٪	۱۴٪	۲۲٪	۴۰٪	۲٪	درصد فراوانی

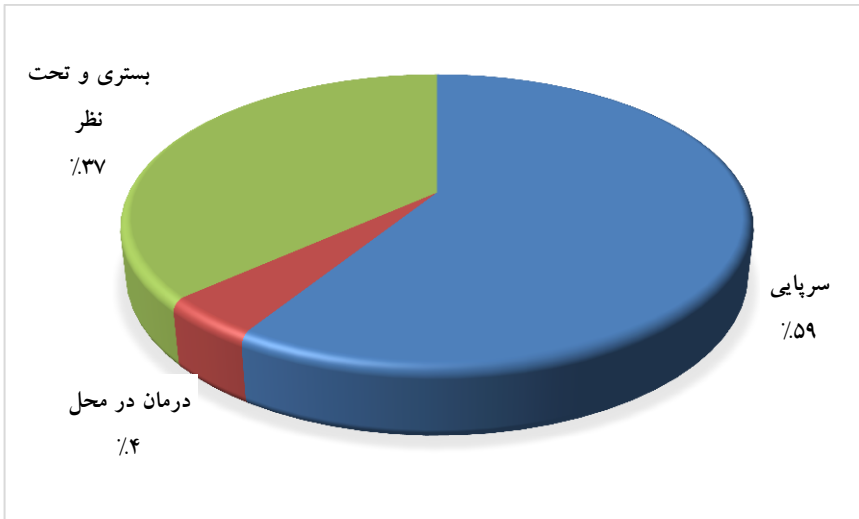
شایع‌ترین مواد محترقه‌ای که در مراسم چهارشنبه آخر سال موجب این آسیب‌ها شده؛ ترقه، ۵۴۷ مورد (۶۹/۱۵ درصد)؛ اکلیل سرنج، ۵۳ مورد (۱۶/۰۹ درصد) و سایر موارد، ۱۱۷ مورد (۱۴/۷۹ درصد) بوده‌اند.

در این مطالعه، آسیب‌های ناشی از این مراسم در مدت پنج سال اخیر شامل تروما ۴۱/۲۲ درصد، سوختگی ۴۱/۶۷ درصد، آمپوتاسیون (قطع عضو) ۱/۲۲ درصد (۱۱ نفر) و سایر موارد ۳/۷۸ درصد گزارش شده است. آسیب دست‌ها در ۴۰/۴۶ درصد، آسیب چشم‌ها در ۲۹/۲۰ درصد، آسیب سر و صورت در ۱۴/۹۲ درصد، آسیب پاها در ۱۰/۸۷ درصد و آسیب سایر نقاط بدن در ۴/۵۵ درصد گزارش گردید (لازم به ذکر است برخی از این آسیب‌ها در چند محل مختلف به صورت هم‌زمان اتفاق افتاده است) (شکل ۲)

شکل ۲. نواحی آسیب‌دیده بدن ناشی از حوادث چهارشنبه آخر سال از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸.

برطبق این مطالعه، تعداد ۲۹۰ نفر (۳۶/۶۶ درصد) در مراکز درمانی بستری و تعداد ۴۶۶ نفر (حدود ۵۸/۹۱ درصد) به‌صورت سرپایی درمان و ترخیص شده‌اند و ۳۵ نفر (۴/۴۲ درصد) نیز به‌صورت درمان در محل توسط نیروهای ۱۱۵ خدمات درمانی دریافت نمودند (شکل ۳).

شکل ۳. تعداد مصدومین ناشی از حوادث چهارشنبه آخر سال از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸

بحث و نتیجه‌گیری

آتش‌بازی در سراسر جهان برای بزرگ‌داشت رویدادهای محبوب (پوری، ۲۰۰۹: ۱۱۰۳-۱۱۱۱) و برای اثرات قابل دیدن و شنیدن آن‌ها استفاده می‌شود و بخشی جدایی‌ناپذیر از جشن‌های ملی و فرهنگی است (فوگارتی، ۱۹۹۹: ۵۳-۵۶). این مراسمات و آتش‌بازی‌ها در کشورهایی مانند آمریکا، انگلیس، چین، هند، لیبی و ایران، برای برگزاری جشن‌ها انجام می‌شود (علی‌نیا، ۱۳۹۱: ۱۱). ولی آتش‌بازی و مواد محترقه همواره با خطرات و مصدومیت‌های جدی همراه است (سعادت، ۱۳۹۰: ۴۰-۴۶) و آسیب‌های ناشی از آن همواره در سراسر دنیا مشکل‌ساز بوده است. گزارشات موجود حاکی از آن است که استفاده نادرست و غیرمعقول از این وسایل، عامل اصلی بروز حوادث می‌باشد (توکلی، ۱۳۸۷: ۱). در مطالعه حاضر در استان کرمانشاه طی ۹ سال اخیر، تعداد ۷۹۱ نفر در چهارشنبه آخر سال به دلیل مواد محترقه و مواد آتش‌زا دچار آسیب شده‌اند که میانگین سنی آنان ۲۱/۹۱ سال با انحراف معیار ۱۲/۹۲ می‌باشد. بیش از نیمی از آسیب‌های ناشی از مراسم چهارشنبه آخر سال ۶۰۶ نفر (۷۶/۶۱ درصد) در گروه سنی زیر ۳۰ سال رخ داده است که نشان‌دهنده این است که مراسم چهارشنبه‌سوری یک مخاطره برای کودکان، نوجوانان و جوانان می‌باشد و لازم است آگاه‌سازی همگانی در این راستا صورت پذیرد. در مطالعه پوری و همکاران در کشور هند و طی روند ۱۰ ساله، ۷۰ درصد این آسیب‌های ناشی از مواد محترقه در گروه سنی زیر ۲۵ سال اتفاق افتاده است که با مطالعه حاضر هم‌سو می‌باشد (پوری، ۲۰۰۹: ۱۱۰۳-۱۱۱۱). تعداد ۶۳۲ نفر (۷۹/۹ درصد) از این افراد مذکر و ۱۵۹ نفر (۲۰/۱ درصد) مؤنث بودند. آسیب‌های این مراسم همانند مطالعاتی که در سایر کشورها از جمله نیوزلند، ایرلند شمالی و یونان انجام گردیده، بیشتر در افراد مذکر اتفاق افتاده است (کلارک، ۱۹۹۴: ۴۲۳-۴۲۵، فوگارتی، ۱۹۹۹: ۵۳-۵۶، واسیلیا، ۲۰۰۴: ۱۵۱-۱۵۳) و آسیب بیشتر در افراد مذکر نشان از سطح تهییج‌طلبی بالا در این افراد می‌باشد (حمیدی‌فر، ۱۳۹۰).

در این تحقیق بیشترین آسیب‌ها به ترتیب در دست‌ها، چشم‌ها، صورت، پاها، تنه، سر و سایر نواحی بدن رخ داده است که با مطالعات زیر هم‌سو است: کنت و واسیلیا و همکاران

که ۶۳/۷ درصد آسیب‌های ناشی از مواد محترقه و آتش‌زا در دست‌ها، ۱۵/۹ درصد در صورت و سر، ۱۱/۳ درصد در تنه و ۹/۱ درصد در چشم‌ها گردیده است (واسیلیا، ۲۰۰۴: ۱۵۴-۱۵۱)؛ مطالعه لویسا جرم در کشور استرالیا که ۵۸/۸ درصد این آسیب‌ها در دست‌ها، ۱۶/۷ درصد در سر، ۱۰/۵ درصد در چشم‌ها، ۷ درصد در گردن و تنه و ۷ درصد در سایر نواحی دچار آسیب شده‌اند (جرم، ۲۰۰۳: ۱۱۳-۱۱۰) و مطالعه علی‌نیا و همکاران آسیب دست‌ها ۴۳/۳ درصد، آسیب چشم‌ها ۲۴/۵ درصد و آسیب صورت در ۱۳/۲ درصد موارد اتفاق افتاده است (علی‌نیا، ۱۳۹۱: ۱۱).

بیشتر این حوادث در شهرستان کرمانشاه اتفاق افتاده است (۷۹/۸۹ درصد) و ۲۰/۱۱ درصد در شهرستان‌های استان به وقوع پیوسته است. با توجه به اینکه مرکز درمانی امام خمینی کرمانشاه سانتر سوختگی و چشم استان می‌باشد، بیشترین تعداد بیماران پذیرش شده را دارد (۴۶/۵۲ درصد) و این نشان‌دهنده مصدومیت بیماران به علت ترومای چشم یا سوختگی می‌باشد. در مطالعه ویز و همکاران از هر ۶ مورد آسیب یک مورد آسیب چشمی گزارش شده است (ویسه، ۲۰۱۰: ۱۵۸۶-۱۵۹۱). آتش‌بازی و استفاده از مواد محترقه در مراسم چهارشنبه‌سوری باعث صدمات مکرر و عامل مهم آسیب‌های چشمی شدید و نابینایی یک چشمی می‌شود (منصوری، ۱۳۸۵: ۱۷-۲۴).

براساس عوارض ناشی از این مصدومیت‌ها، در کشور نیوزلند اعمال ممنوعیت کامل در فروش عمومی وسایل آتش‌بازی و مواد محترقه (به‌عنوان پیشنهاد) و پشتیبانی قوانین فعلی در ممنوعیت انواع آتش‌بازی در دسترس عموم مردم، به‌خوبی می‌تواند از این آسیب‌ها جلوگیری کند (کلارک، ۱۹۹۴: ۴۲۳-۴۲۵). کنترل و پیشگیری از مصدومیت‌ها بار زیادی بر دوش بسیاری از کشورهای درآمد متوسط و پایین وارد می‌نماید (پورعدلی، ۱۴۰۰: ۲۹۳-۳۰۳) و متأسفانه با وجود تلاش و مصوبات قانونی دولت، هنوز هم بسیاری از افراد در طول چهارشنبه‌سوری آسیب می‌بینند و خیلی از مصدومین نیز جزو رهگذران بوده و به‌طور ناخواسته دچار آسیب می‌شوند. ضمناً آموزش و افزایش آگاهی همگانی در میان مردم به‌ویژه برای نوجوانان و جوانان، از مهم‌ترین راه‌ها برای پیشگیری و کاهش آسیب‌های ناشی از این مراسم می‌باشد و پیشنهاد می‌شود آگاه‌سازی همگانی، اجرای

برنامه‌های آموزشی و هشداردهنده و کاربردی از طریق رسانه‌های مختلف برای گروه‌های سنی مختلف انجام پذیرفته و هم‌چنین توجه خاص و ویژه‌ای در اجرای اقدامات پیشگیرانه و برنامه‌ریزی مناسب در جهت کاهش این حوادث ضروری به‌نظر می‌رسد. این مقاله با کد اخلاق IR.KUMS.REC.1399.684 در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه به تصویب رسیده است. از تمامی کارکنان اورژانس پیش‌بیمارستانی و کارکنان بیمارستان‌های سطح استان کرمانشاه که در روز چهارشنبه آخر سال به بیماران خدمت ارائه می‌دهند، تشکر و قدردانی می‌شود.

منابع

- اردلان، ا و همکاران (۱۳۹۳)، اصطلاحات UNISDR در مورد کاهش خطر بلایا، مؤسسه ملی تحقیقات بهداشت ایران، بخش بهداشت بلایا و اورژانس.
- اردلان، ا و همکاران (۱۳۹۴)، طرح عملیاتی مقابله با بلایا و فوریت‌های بهداشت ملی ایران، آذر برزین.
- اکبری، ح و همکاران (۱۳۹۸)، بررسی اپیدمیولوژیک جشن چهارشنبه‌سوری در ایران ۱۳۹۶، آرشیو تحقیقات تروما، ۹ (۳): ۱۲۴-۱۲۸.
- آقایی، ع و همکاران (۱۳۹۰)، اپیدمیولوژی آسیب‌های آتش‌بازی مراسم شب چهارشنبه‌سوری در ایران، پیشرفت در پرستاری و مامایی، ۲۱ (۷۵): ۳۰-۳۶.
- پورعدلی، س؛ رضاییان، م (۱۴۰۰)، بررسی نرم‌افزار بازرسی کیفیت کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایران براساس داده‌های کرمان: یک مطالعه توصیفی، مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۱۹ (۱۲): ۲۹۳-۳۰۳.
- توکلی، ح و همکاران (۱۳۸۷)، جراحات ناشی از آتش‌سوزی در چهارشنبه‌سوری تهران، مجله شورای پزشکی جمهوری اسلامی ایران، ۲۷ (۱).
- توکلی، ح و همکاران (۱۳۹۰)، آسیب‌های ناشی از آتش‌بازی در جشنواره چهارشنبه‌سوری تهران، مجله فوریت‌های پزشکی ۴۰ (۳): ۳۴۰-۳۴۵.
- ده‌مردئی، م و همکاران (۱۳۹۴)، بررسی اپیدمیولوژیک سوختگی‌های مراسم چهارشنبه‌سوری ۱۳۹۳ در مرکز سوانح سوختگی شهید مطهری تهران، نشریه جراحی ایران، ۲۳ (۳): ۶۱-۶۷.
- حاتم‌آبادی، ح و همکاران (۱۳۹۱)، آسیب‌های ترقه در جشنواره چهارشنبه‌سوری در ایران: مطالعه موردی، آرشیو تحقیقات تروما، ۲ (۱): ۴۶.

- حمیدی فر، ع، و همکاران (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین عملکرد خانوادگی و هیجان‌خواهی و رفتارهای ضداجتماعی در مراسم آتش‌بازی در آخرین چهارشنبه سال، ۱۵۷-۱۷۴.
- سایت اینترنتی شبکه ملی مدرس، (۱۴۰۰) <http://danesh.roshd.ir>
- سعادت، س و همکاران (۱۳۹۰)، آموزش عالی در برابر آسیب‌های ناشی از آتش‌بازی محافظت نمی‌کند: مروری بر بار اقتصادی و عوامل خطر آسیب‌های ناشی از آتش‌بازی در پایتخت ایران، بهداشت عمومی ۱۲۶ (۱): ۴۰-۴۶.
- عزیزی، ع و همکاران (۱۳۸۷)، کنترل آتش‌بازی در آخرین شب سه‌شنبه (چهارشنبه‌سوری) سال ایرانی، ۳۰۱-۳۲۲.
- علی‌نیا، س و همکاران (۱۳۹۱)، میزان، طبیعت و هزینه‌های بیمارستانی آسیب‌های ناشی از آتش‌بازی در جشنواره شب چهارشنبه در ایران، مجله تحقیقات آسیب و خشونت ۵ (۱): ۱۱.
- فتحی، س؛ فدوی، ج (۱۳۹۱)، تحلیلی بر مشکلات اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۷ در بین جوانان، مطالعات جامعه‌شناختی جوانان، ۴ (۸): ۱۲۱-۱۴۴.
- فراست، ک و همکاران (۱۳۷۹)، سوختگی جشن چهارشنبه آتش‌بازی در سال‌های ایرانی ۱۳۷۷ و ۱۳۷۸ در بیماران مراجعه‌کننده به بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی ایران.
- منصوری، م و همکاران (۱۳۸۵)، جشنواره چهارشنبه‌سوری، آتش‌بازی آسیب‌های چشمی: یک سری پرونده، اپیدمیولوژی چشمی، ۱۴ (۱): ۱۷-۲۴.
- وقاردوست، ر و همکاران (۱۳۹۱)، مرگ‌ومیر و عوارض سوختگی ناشی از آتش‌بازی در جشنواره سالانه چهارشنبه آخر سال (چهارشنبه‌سوری) در ایران: مطالعه ۱۱ ساله، ماه‌نامه تروما ۱۸ (۲): ۸۱.
- Clarke, J. and J. D. Langley (1994). "Firework related injury in New Zealand." The New Zealand medical journal 107(988): 423-425.
- Fogarty, B. J. and D. J. Gordon (1999). "Firework related injury and legislation: the epidemiology of firework injuries and the effect of legislation in Northern Ireland." Burns 25(1): 53-56.
- Jorm, L. (2003). "Firework injuries in New South Wales, 1992-93 to 2001-02." New South Wales public health bulletin 14(6): 110-113.
- Puri, V., et al. (2009). "Firework injuries: a ten-year study." Journal of Plastic, Reconstructive & Aesthetic Surgery 62(9): 1103-1111.
- Vassilia, K., et al. (2004). "Firework-related childhood injuries in Greece: a national problem." Burns 30(2): 151-153.
- Wisse, R. P., et al. (2010). "Ocular firework trauma: a systematic review on incidence, severity, outcome and prevention." British journal of ophthalmology 94(12): 1586-1591.